

До спеціалізованої вченої ради
Д 27.855.02 в Університеті державної
фіскальної служби України за адресою:
08201, м. Ірпінь, вул. Садова, 55.

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, доцента

Бригінця Олександра Олексійовича – на дисертацію

Тарасенко Оксани Вікторівни

**«Взаємодія між правоохоронними та контролюючими органами України
у протидії фіктивному підприємництву», представленій до захисту на
здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
за спеціальністю – 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право**

Актуальність дослідження. У даний час тіньова економіка багато у чому заважає проводити ефективні економічні перетворення у нашій державі. Особливо небезпечним явищем є фіктивне підприємництво. Наукові дослідження щодо протидії фіктивному підприємництву та сучасний стан правопорушень в даній сфері засвідчують, що злочинні організовані угруповання все більше використовують можливості фіктивних суб'єктів підприємницької діяльності в різних галузях економіки. Фіктивне підприємництво розглядається як соціально небезпечне явище, яке поширилось в економічній сфері держави, має багато назв, характеризується різним змістовно-правовим трактуванням, завдає високої матеріальної шкоди державі, різним суб'єктам господарювання, негативно впливає на економічні та суспільні відносини.

Застарілість та фрагментарність закріплення даного питання у наукових джерелах, дублювання його у ряді нормативно-правових актів слід визнати суттєвими недоліками вітчизняної нормотворчої діяльності, які варто

виправити для ефективної взаємодії між правоохоронними та контролюючими органами України у протидії фіктивному підприємництву.

Поширення фіктивного підприємництва стало можливим внаслідок недосконалості нормативно-правового регулювання відповідних правовідносин, відсутності єдиної державної політики щодо протидії фіктивному підприємництву, неналежної підготовки кадрів для боротьби з економічними правопорушеннями. Крім того, сучасний стан протидії фіктивному підприємництву в Україні й до сьогодні характеризується низькою ефективністю діяльності правоохоронних та контролюючих органів, що також пояснюється недостатнім рівнем їх взаємодії. Саме тому питання взаємодії правоохоронних та контролюючих органів у протидії фіктивному підприємництву є досить актуальним як з теоретичної, так і з практичної точок зору.

Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації зумовлений раціональною та узгодженою структурою дисертаційного дослідження, зміст якого складається з вступу, трьох розділів, що містять 8 підрозділів, а також висновків, списку використаних джерел та додатків.

Наукові положення, викладені у дисертації, забезпечуються вдалою і продуманою логікою викладення матеріалу, широтою і різноманітністю опрацьованої джерельної бази, умілим використанням різних методів наукового пізнання, веденням коректної наукової полеміки.

Структура дисертаційного дослідження, запропонована дисертантом, є логічно побудованою та ґрунтується на комплексному підході до вирішення проблем щодо удосконалення правових та організаційних засад діяльності правоохоронних і контролюючих органів у протидії фіктивному підприємництву. Розділи дисертації поєднані загальною метою дослідження і в них, відповідно до плану дослідження, розкривається його об'єкт і предмет.

Дисертант опрацював значний масив загальнонаукової та спеціальної літератури, нормативних актів. Обґрунтованість власних наукових

результатів підтверджується і тим, що автор робить висновки на підставі аналізу й зіставлення поглядів і концепцій інших науковців, а також використовує результати практичної діяльності правоохоронних органів. Висновки відповідають сутності розглянутих питань і відзначаються чіткістю викладених думок.

Емпіричною базою дослідження О.В. Тарасенко стали статистичні дані діяльності правоохоронних і контролюючих органів щодо протидії фіктивному підприємництву за останні 5 років, соціальні та наукові дослідження.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій підтверджуються правильним вибором методологічної бази проведеного дисертаційного дослідження. Так, методологічну основу роботи склали: історико-правовий метод, який використано для дослідження питання щодо встановлення і розвитку підприємницької діяльності та фіктивного підприємництва; дослідження сутності та поняття фіктивного підприємництва та протидії фіктивному підприємству, поглиблення їх понятійного апарату здійснено за допомогою логіко-семантичного та порівняльно-правового методів; метод системного аналізу дозволив автору комплексно проаналізувати положення законодавчих актів, які регулюють підприємницьку діяльність, а також нормативно-правові акти, які стосуються урегулювання взаємодії між правоохоронними та контролюючими органами у протидії фіктивному підприємству; метод узагальнення застосовано для формування та розвитку на основі вивчення вже маючих місце думок вчених нових наукових підходів, пропозицій щодо розуміння суті фіктивного підприємництва; компаративний метод використано для визначення принципів та форм взаємодії між правоохоронними і контролюючими органами, а також напрямів підвищення ефективності такої взаємодії; з використанням методу аналізу і синтезу, системно-структурного методу, класифікації та групування автором проаналізовано суб'єкти протидії фіктивному підприємству; порівняльно-правовий метод використовувався

при аналізі та співвідношенні вітчизняного й зарубіжного досвіду взаємодії між правоохоронними та контролюючими органами у протидії фіктивному підприємництву. Додатковою методологічною основою для формування наукових категорій виступили закони формальної логіки і лінгвістики. Їх застосування сприяло забезпеченню всебічності, повноти й об'єктивності наукових пошуків, а також коректності, обґрунтованості та узгодженості сформульованих висновків.

Достатній обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх високому ступеню достовірності сприяло використання значного масиву наукових праць у різних галузях права, а також наукових розробок зарубіжних дослідників.

Таким чином, сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації мають належний рівень обґрунтованості та достовірності. Винесені на захист положення характеризують роботу як комплексне дисертаційне дослідження, виконане дисертантом особисто.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні досягнута автором за рахунок комплексного використання необхідної сукупності методів теорії пізнання та опрацювання достатньої кількості наукових джерел з обраної тематики.

Наукова новизна роботи обумовлена своєчасною постановкою проблеми, дослідженням нових ідей та форм (заходів) удосконалення діяльності правоохоронних та контролюючих органів у протидії фіктивному підприємництву, намаганням сприяти удосконаленню нормативного матеріалу, що регламентує зазначену сферу.

Дисертантом сформульовано концептуально нові наукові положення та висновки, що мають важливе теоретичне і практичне значення, зокрема: вперше застосовано системний підхід до вирішення питання взаємодії правоохоронних та контролюючих органів у протидії фіктивному підприємництву, у зв'язку з чим виділено правовий, організаційний,

економічний та особистісний аспекти системи взаємодії; науково обґрунтовано позицію щодо внесення до Закону України «Про банки і банківську діяльність» змін, які стосуються питань удосконалення взаємодії між правоохоронними та контролюючими органами в частині протидії фіктивному підприємництву в Україні; науково обґрунтовано системний підхід до вирішення питання взаємодії між правоохоронними та контролюючими органами України у протидії фіктивному підприємництву, що дало можливість класифікувати форми такої взаємодії.

Крім того, велику увагу у даному дисертаційному дослідженні приділено питанням удосконалення понятійного апарату таких правових категорій, як: «фіктивне підприємництво», «протидія фіктивному підприємництву», «взаємодія між правоохоронними та контролюючими органами у протидії фіктивному підприємництву»; науковим положенням щодо визначення ознак взаємодії між правоохоронними та контролюючими органами та ознак фіктивного підприємства; видам суб'єктів протидії фіктивному підприємництву, які поділено на суб'єктів із загальними повноваженнями, суб'єктів зі спеціальними повноваженнями та на суб'єктів з повноваженнями учасників протидії фіктивному підприємництву; принципам взаємодії між правоохоронними та контролюючими органами у протидії фіктивному підприємництву, де виділено дві групи принципів: загальні та спеціальні; класифікації форм взаємодії правоохоронних та контролюючих органів.

Особливу цінність мають такі положення дисертації, що дістали подальшого розвитку, а саме: теоретичні положення про історично зумовлені витоки фіктивного підприємництва, визначено генезу його формування та заходів з протидії йому; напрями підвищення ефективності взаємодії між правоохоронними та контролюючими органами у протидії фіктивному підприємництву; пропозиції щодо створення в Україні єдиного органу із наділенням його компетенцією щодо запобігання та протидії правопорушенням у сфері публічної фінансової діяльності; рекомендації

щодо запровадження у вітчизняну практику окремих елементів організації взаємодії з правоохоронними органами інших держав.

Оцінюючи новизну основних положень та висновків дисертації, необхідно відзначити, що у роботі вирішені наукові і практичні завдання, розв'язання яких дозволило одержати цікаві результати і виробити низку пропозицій. З урахуванням цього можна стверджувати, що новизна дисертації проявляється як у самому підході до досліджуваних проблем, так і в запропонованому розв'язанні конкретних задач.

Наукова і практична цінність дисертації. Дисертація характеризується як науковою, так і практичною значущістю. Практична значимість роботи полягає у тому, що рекомендації та пропозиції, сформульовані автором дослідження, безпосередньо спрямовані на удосконалення практичної діяльності правоохоронних та контролюючих органів щодо протидії фіктивному підприємництву.

Положення дисертації використовуються і можуть бути використані: у науково-дослідницькій сфері – як фундамент для розв'язання та подальшого дослідження таких проблем, як адміністративно-правове регулювання взаємодії між правоохоронними і контролюючими органами; у навчальному процесі – матеріали дисертаційного дослідження можуть використовуватись під час проведення лекційних занять із дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Фінансове право».

Безпосередню практичну значимість мають положення дисертації, що стосуються пропозицій стосовно створення в Україні нового єдиного органу з протидії економічним правопорушенням, що став би при забезпеченні фінансової безпеки нашої держави. Його діяльність дозволить вирішити нагальні для України питання: створити умови для виведення економіки з тіні без зайвого втручання в роботу сумлінних платників; зменшити тиск на бізнес; організувати ефективну боротьбу з правопорушеннями у сфері протидії фіктивному підприємництву шляхом руйнування незаконних схем, що захистить підприємців від недобросовісної конкуренції.

Крім цього, у роботі знайшли своє відображення й інші конструктивні думки, проблемні питання та слушні пропозиції, які мають всі підстави стати темами окремих авторських досліджень на майбутнє.

Необхідно відзначити логічну злагодженість дисертації, взаємозв'язок її окремих підрозділів. Автор послідовно виклав матеріал, в основному правильно співвідносячи загальні і конкретні питання, сформулював необхідні наукові дефініції.

Викладене вище може бути підставою для загальної позитивної оцінки дисертації Тарасенко Оксани Вікторівни «Взаємодія між правоохоронними та контролюючими органами України у протидії фіктивному підприємництву» як самостійного наукового дослідження з актуальної й важливої для науки та практики проблеми.

Автор досить толерантний в полеміці з іншими дослідниками, проявляючи тактовність і культуру при використанні цитат. Позитивною стороною дисертації, безперечно, є її науково-теоретичний рівень та практична спрямованість.

Повнота викладення у публікаціях положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації, що сформульовані в дисертаційному дослідженні, достатньо повно викладені в авторефераті, а також знайшли відображення у п'яти наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях з юридичних наук, у тому числі, однієї – в іноземному науковому виданні, а також у чотирьох тезах доповідей на наукових та науково-практичних конференціях, що відповідає вимогам, які пред'являються до кандидатських дисертацій.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Разом із тим, запропонована робота має низку наукових положень, оцінок, висновків, пропозицій і рекомендацій, що відображають суб'єктивне сприйняття її автором. Така позиція спонукає до дискусії з їх приводу, тому на них зупинюсь більш детальноше.

1. Спірною є позиція автора, згідно якої він для визначення переліку принципів взаємодії між правоохоронними та контролюючими органами використовує принцип правової упорядкованості (с. 114). Вважаємо, що принцип законності та принцип правової упорядкованості мають співвідноситись як ціле і часткове, але не дублюватись.

2. У підрозділі 2.2. на с. 45 автор пропонує фіктивною фірмою визнавати суб'єкт підприємництва, який не надає необхідної фінансової звітності і не знаходиться за юридичною адресою, за якою здійснена його реєстрація. Вважаємо, що за такого підходу враховуються не всі можливі аспекти фіктивної фірми, а увага зосереджується лише на окремих сегментах її роботи.

Окрім того, пропонуємо доповнити наведений у роботі перелік ознак фіктивного підприємства такими: порушення порядку бухгалтерського обліку та податкової звітності; юридична особа знаходиться, а фізична особа-підприємець проживає за неіснуючою адресою; фіктивні підприємства зазвичай мають нейтральну назву, що не вказує на сферу господарювання, у якій вони працюють, склад учасників, територіальну приналежність; такі суб'єкти господарювання характеризуються коротким строком існування; відсутність у реєстраційній справі службового телефону, адреси електронної скриньки та іншої контактної інформації.

3. Загальновідомо, що онтологія визначається як вчення про буття, розділ філософії, у якому з'ясовуються фундаментальні проблеми існування, розвитку сутнісного, найважливішого. У той же час, гносеологія вивчає проблеми природи пізнання і його можливостей, відношення знання до реальності, при цьому досліджуються загальні передумови пізнання, виявляються умови його достовірності та істинності. Враховуючи вищезгадане, пропонуємо підрозділ «Онтологічний та гносеологічний підходи до характеристики протидії фіктивному підприємництву» викласти у роботі раніше, зокрема, як 1.1., у крайньому випадку як 1.2, адже питання історичного розвитку, що досліджуються у даному підрозділі зазвичай у

роботах розглядаються на самому початку.

4. Робота безумовно виграла б за присутності у ній відповідного розмежування та класифікації правоохоронних та контролюючих органів, які протидіють фіктивному підприємництву. Також необхідним є проведення більш детального аналізу підзаконних нормативно-правових актів, що регламентують порядок реалізації взаємодії між правоохоронними та контролюючими органами України у протидії фіктивному підприємництву.

Разом із тим, висловлені зауваження, насамперед, характеризують складність проблеми, що досліджується, вони носять характер побажань та не впливають на загальну позитивну оцінку представленої дисертації. Є всі підстави вважати, що Тарасенко О.В. продемонструвала глибоке осмислення об'єкту і предмету дослідження, здатність критично й об'єктивно аналізувати актуальні проблеми адміністративного права, вміння працювати з науковою літературою, робити узагальнення та висновки, самостійно ставити та вирішувати наукові й практичні завдання, пропонувати напрями вирішення теоретичних та практичних проблем. Наукові положення викладені логічно і послідовно, оформлення відповідає чинним стандартам і вимогам.

У сукупності наведені позитивні положення свідчать про вирішення здобувачем актуального наукового завдання і надання відповідних рекомендацій з удосконалення чинного законодавства України.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Тарасенко Оксани Вікторівни є самостійним, завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему. Вона містить теоретичні розробки та практичні пропозиції, спрямовані на вдосконалення взаємодії між правоохоронними та контролюючими органами у протидії фіктивному підприємництву та її адміністративно-правового забезпечення. Рівень проведених досліджень та їх практична спрямованість свідчать про наукову зрілість здобувача.

Актуальність і новизна, важливість одержаних дисертантом результатів, їх обґрунтованість та достовірність, а також практична цінність сформульованих положень і висновків в сукупності становлять необхідні підстави для висновку про те, що дисертаційна робота на тему «Взаємодія між правоохоронними та контролюючими органами України у протидії фіктивному підприємництву» відповідає вимогам МОН України, які висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук та відповідає Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами), а її автор Тарасенко Оксана Вікторівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент –

**доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри теорії та історії
держави і права
Національного університету біоресурсів
і природокористування України**

О.О. Бригінець

